

Raport de monitorizare

Elemente de propagandă, dezinformare și încălcare a normelor deontologiei jurnalistice în spațiul mediatic autohton

1 mai – 31 iulie 2020

Autor: Victor Gotișan

Realizarea acestui raport a fost posibilă datorită suportului generos din partea poporului american și britanic prin intermediul Agenției Statelor Unite pentru Dezvoltare Internațională (USAID) și UK Aid. Conținutul acestui material ține de responsabilitatea Centrului pentru Jurnalism Independent și nu reflectă în mod necesar viziunea UK Aid, USAID sau a Guvernului Statelor Unite.

INFORMAȚII GENERALE

Introducere și context. În perioada 1 mai – 31 iulie 2020, Centrul pentru Jurnalism Independent (CJI) a monitorizat 12 instituții media – portaluri de știri și posturi TV – pentru a stabili dacă în materialele jurnalistice publicate/difuzate se conțin încălcări ale normelor deontologice și elemente de dezinformare. Monitorizarea a fost făcută în baza unor studii de caz ce au analizat modul în care instituțiile media selectate au reflectat evenimentele de interes public din domeniul politic, economic, politică externă ș.a., pentru a stabili dacă acestea respectă normele profesionale și etice, precum verificarea informației din câteva surse, pluralismul de opinii, asigurarea echilibrului în cazul știrilor conflictuale etc. Raportarea la Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova și la lucrările științifice de referință a permis, de asemenea, identificarea tehnicilor de manipulare informațională admise în știrile instituțiilor media vizate.¹

Având în vedere controlul politicianilor asupra unor instituții media și pericolele prezentate de știrile false, manipularea informațională și propaganda politică, este important ca jurnaliștii să își îndeplinească conștiincios munca pentru a informa cetățenii corect și echidistant. Monitorizarea a pornit de la premisa că știrile sunt principalul produs mediatic din care se informează publicul, de aceea, indiferent de opiniile politice ale proprietarilor redacțiilor, știrile trebuie să prezinte în exclusivitate fapte, și nu opinii ale jurnaliștilor; să fie scrise într-un limbaj neutru și accesibil; să reflecte cât mai corect realitatea, cu respectarea echilibrului surselor. De asemenea, jurnaliștii trebuie să asigure acuratețe în colectarea informației; să separe faptele de opiniile personale; să ofere dreptul la replică. Nerespectarea acestor principii de către jurnaliști duc la dezinformarea și manipularea în masă a publicului.

Scopul monitorizării este de a stabili dacă și în ce mod mass-media din Republica Moldova respectă normele prevăzute de Codul deontologic al jurnalistului în reflectarea subiectelor de interes public. Pornind de la constatările rapoartelor de monitorizare realizate de Centrul pentru Jurnalism Independent în perioada 2016-2019 (vezi [Publicații](#) pe [Media-azi.md](#)), monitorizarea în cauză va urmări în dinamică comportamentul mass-media, urmând să fie elaborate un șir de recomandări atât pentru jurnaliști, cât și pentru publicul larg. Totodată, cercetarea are menirea să contribuie la sporirea vigilenței consumatorilor referitor la riscurile de dezinformare care există în mass-media autohtonă.

Criteriile de selectare a instituțiilor de presă monitorizate:

- Aria de acoperire – națională;
- Limba – română și rusă;
- Impactul – tirajul și auditoriul.

Instituțiile media monitorizate:

Audiovizual: Moldova 1, Jurnal TV, RTR Moldova, NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Prime TV, Publika TV, Televiziunea Centrală.

Presă online: Unimedia.info, Sputnik.md, Kp.md.

Metodologie. Pentru monitorizare au fost selectate evenimente de interes public major din domeniile politic, economic și social, care au avut loc în perioada 1 mai – 31 iulie 2020, fiind analizată modalitatea în care aceste evenimente au fost reflectate în știri de către cele 12 instituții media. Monitorizarea s-a desfășurat atât în baza *metodei cantitative* (ex. spațiul de emisie acordat subiectului monitorizat în buletinele informative; sursele cele mai des folosite și timpul acordat acestora pentru intervenții directe etc.), cât și a *metodei calitative*, prin intermediul căreia s-a făcut

---

¹ Bogdan Ficeac, *Tehnici de manipulare*, Editura Nemira 2004; Radu Herjeu, *Oglinzi mișcătoare. Tehnici de propagandă, manipulare și persuasiune în televiziune*, București 2000.

analiza de conținut – din perspectiva respectării principiilor deontologice și a utilizării tehnicilor de dezinformare – a datelor cantitative acumulate în procesul monitorizării. Au fost analizate limbajul și imaginile folosite de către jurnaliști, corectitudinea citării surselor și tonalitatea expunerii prin prisma Codului deontologic al jurnalistului², dar și a noțiunilor de **manipulare** și **propagandă**, așa cum sunt definite acestea în Dicționarul de Sociologie.³

- **Manipularea:** „Acțiunea de a determina un actor social (persoană, grup, colectivitate) să gândească și să acționeze într-un mod compatibil cu interesele inițiatorului, iar nu cu interesele sale, prin utilizarea unor tehnici de persuasiune care distorsionează intenționat adevărul, lăsând impresia libertății de gândire și de decizie. Spre deosebire de influența de tipul convingerii raționale, prin **manipulare** nu se urmărește înțelegerea mai corectă și mai profundă a situației, ci inculcarea unei înțelegeri convenabile, recurgându-se la inducerea în eroare cu argumente falsificate, cât și la apelul la palierele emoționale non-raționale”.
- **Propaganda:** „Activitatea sistematică de transmitere, promovare sau răspândire a unor doctrine, teze sau idei de pe pozițiile unei anumite grupări sociale și ideologii, în scopul influențării, schimbării, formării unor concepții, atitudini, opinii, convingeri sau comportamente. Propaganda se realizează astfel încât să conducă la realizarea scopurilor și intereselor grupului pe care îl servește, neexistând o propagandă neutrală valoric sau obiectivă”.

Principalele subiecte monitorizate în perioada 1 mai – 31 iulie 2020 au fost:

- Ajutorul umanitar acordat de Guvernul României în contextul pandemiei de Covid-19 (6-7 mai);
- Adoptarea de către Parlament a declarației privind condamnarea traseismului politic (11 iunie);
- Eliberarea lui Veaceslav Platon din detenție (15 iunie);
- Ștefan Gațcan: plecarea din PSRM, aderarea la grupul parlamentar Pro-Moldova și demisia din funcția de deputat (30 iunie – 2 iulie);
- Moțiunea de cenzură împotriva Guvernului Chicu și dezbaterile din Legislativ (20 iulie).

I. TENDINȚE GENERALE

- A. În perioada mai – iulie 2020, unele instituții media au continuat să reflecte evenimentele de interes public într-un mod tendențios și în baza preferințelor politice. De exemplu, televiziunile **NTV Moldova**, **Accent TV**, **Primul în Moldova** și platformele online **Sputnik.md**, **KP.md** au avut o abordare în favoarea Partidului Socialiștilor din Republica Moldova (PSRM); **Prime TV** și **Publika TV** – în favoarea grupului parlamentar Pro-Moldova; **Televiziunea Centrală** – pro-Partidul Politic Șor; **Jurnal TV** – pro-Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr” (PPDA);
- B. În comparație cu perioada de monitorizare anterioară (ianuarie – aprilie 2020), au sporit atât cazurile de încălcare a normelor deontologice, cât și tehnicile de manipulare. Instituțiile media care au admis cele mai multe abateri deontologice și tehnici de manipulare în prezentarea informației au fost **NTV Moldova**, **Accent TV**, **Primul în Moldova** și **Kp.md**;

² Codul deontologic al jurnalistului din Republica Moldova, <https://consiliuldepresa.md/ro/page/codul-deontologic-al-jurnalistului-din-r-moldova>.

³ Cătălin Zamfir, Lazăr Vlăsceanu, Dicționar de Sociologie, București, 1998, p. 332, p. 457. <http://vignette4.wikia.nocookie.net/nccmn/images/1/1c/Dictionar-de-Sociologie-Catalin-Zamfir-Lazar-Vlasceanu.pdf/revision/latest?cb=20150813042511&path-prefix=ro>

- C. Televiziunea publică **Moldova 1** și canalul **RTR Moldova** au reflectat în mare parte neutru și echidistant subiectele monitorizate. Totuși, și în cazul acestora au fost identificate câteva abateri deontologice;
- D. Unele instituții media au abordat în mod preferențial unele surse și le-au acordat timp de emisie excesiv pentru declarații și opinii. De exemplu, în cazul **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Sputnik.md, Kp.md**, reprezentanții PSRM au fost principalele surse în știri, în timp ce partidele de opoziție au fost ignorate în totalitate. Celor din urmă nu li s-a asigurat nici dreptul la replică în aproape toate cazurile când au fost vizate/acuzate. **Prime TV** și **Publika TV** au dat preferință deputaților grupului parlamentar Pro-Moldova în calitate de surse; la **Televiziunea Centrală**, sursele-cheie au fost reprezentanții Partidului Politic Șor; iar la **Jurnal TV** – cei al PPDA.
- E. Cele mai frecvente abateri deontologice admise de instituțiile media monitorizate au fost **lipsa dreptului la replică și amestecul faptelor și opiniilor** (toate cele 12 instituții media au admis cel puțin una din aceste două abateri), acestea fiind urmate de **etichetări și titluri tendențioase și manipulatorii** (care au devenit din ce în ce mai folosite), **prezentarea selectivă a informațiilor și declarațiilor, ironia, trimiterea la surse imposibil de verificat, preluarea unor imagini video fără a menționa sursa, generalizările și schimbarea cursului logic al unei știri**. Instituțiile media care au admis cele mai multe abateri au fost **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Kp.md, Sputnik.md, Televiziunea Centrală, Prime TV, Publika TV**;
- F. Cele mai frecvente tehnici de dezinformare și manipulare la care au recurs instituțiile media monitorizate au fost **estomparea, tehnica sugestiei, dușmanului intern, tehnica Salvatorului național, tehnica exacerbării informației și manipularea prin intermediul coloanei sonore/audio**. Instituțiile media monitorizate care au folosit tehnicile de manipulare au fost **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Kp.md, Sputnik.md, Televiziunea Centrală, Prime TV, Publika TV Jurnal TV**;
- G. În multe cazuri, dacă subiectul abordat în știre a fost contrar preferințelor politice (autoritate, politician sau entitate politică) ale instituției media/autorului, atunci acesta fie a fost estompat (importanța i-a fost redusă intenționat prin prezentarea selectivă și incompletă a informației); fie au fost schimbate accentele în reflectarea informației, accentuându-se intenționat aspecte mai puțin importante ale evenimentului/știrii.

II. ANALIZA DATELOR.

Subiectul 1. Ajutorul umanitar acordat de Guvernul României în contextul pandemiei

Context: La 30 aprilie 2020, Guvernul României a aprobat acordarea unui ajutor umanitar de 16,5 milioane de lei pentru Republica Moldova, sub forma unor produse medicale și materiale sanitare necesare pentru tratarea infecției cu noul tip de coronavirus. Ajutorul umanitar, transportat cu un convoi de 20 de camioane, a pornit din București pe 6 mai și a ajuns la Chișinău a doua zi, pe 7 mai. Procedura de recepție oficială a avut loc sub podul de pe Șoseaua Hâncești din sectorul Telecentru al Capitalei.

Concluzii generale: Cele 12 instituții media au abordat diferit subiectul. Unele au acordat un spațiu larg evenimentului (**Prime TV, Publika TV, Jurnal TV, Unimedia.info**), iar altele l-au reflectat selectiv (**Accent TV, Kp.md, Sputnik.md**). Abaterile deontologice admise cel mai des au fost **amestecul faptelor cu opinii și sugestiile** (**Primul în Moldova, Prime TV, Sputnik.md, Kp.md**). În ceea ce privește tehnicile de manipulare, unele redacții au recurs la **estompări** (**Accent TV**), **folosirea coloanei sonore/audio în știri** (**Jurnal TV**) și **tehnica dușmanului intern** (**Kp.md**).

Moldova 1 a reflectat subiectul despre ajutorul României [într-o știre](#) cu o durată de emisie de 6 minute și 13 secunde. Televiziunea publică a prezentat evenimentul detaliat, într-un mod neutru și echidistant, fără a admite abateri deontologice. La fel, **RTR Moldova, Televiziunea Centrală** și

NTV Moldova au difuzat câte o știre tematică, în care informația a fost prezentată neutră și echidistantă, fără a fi admise abateri deontologice.

Accent TV a reflectat subiectul selectiv și lipsit de echidistanță. Știrea difuzată a avut un timp de emisie de aproximativ 2 minute și a avut drept sursă doar declarațiile președintelui Igor Dodon (2 intervenții cu un total de 1 minut și 25 de secunde). **Accent TV a estompat** astfel evenimentul. **Primul în Moldova** a difuzat [o știre](#) la subiectul monitorizat în care **faptele au fost amestecate cu opiniile**: „Evenimentul nu s-a lăsat fără incidente, organizate de opoziția politică”; „...mai mulți unioniști conduși de liberalul Dorin Chirtoacă au avut un comportament scandalos la ceremonia de transmitere a lotului umanitar”. Totodată, s-a recurs la **generalizare**: „Acestea au fost calificate de reprezentanții autorităților de la București drept provocări”.

Jurnal TV a folosit coloana sonoră/audio în știre – o tehnică de manipulare care încearcă să transmită sublim consumatorului media, pe lângă informații și fapte, anumite atitudini. De asemenea, în reflectarea subiectului, postul de televiziune a pus accent mai degrabă pe emoții decât pe fapte, ceea ce poate fi calificat drept **amestec al faptelor cu opinii**: „...La podul de la Telecentru s-au adunat mulți chișinăuieni cu respect față de România, care ne ajută ori de câte ori este nevoie”.

Prime TV a difuzat 3 știri la subiectul monitorizat, cu un total de emisie de 11 minute și 17 secunde. În una din ele, televiziunea a utilizat **sugestia**: inițial autorii au menționat că „premierul Ion Chicu a fost huiduit” pentru faptul că a organizat primirea ajutorului României sub un pod, pentru ca ulterior să accentueze că „...premierul moldovean Ion Chicu, care deține și cetățenia României, le-a mulțumit fraților de peste Prut pentru ajutorul umanitar oferit țării noastre”. Astfel, **Prime TV** a sugerat și evidențiat detalii despre premierul moldovean (cetățenia), irelevante pentru contextul știrii, pentru a-l pune pe cel din urmă într-o lumină negativă. **Publika TV** a reflectat informația în 8 știri (una difuzată pe post și 7 publicate pe site-ul oficial al televiziunii), folosind același scenariu, imagini și text ca **Prime TV**.

Unimedia.info a publicat 8 știri despre ajutorul umanitar oferit Republicii Moldova de guvernul de la București. Redacția a prezentat informația într-un mod neutră, echidistantă și fără a admite abateri deontologice.

Sputnik.md a publicat 3 știri la subiect, în care a admis [amestecul faptelor cu opinii](#): „Ambasadorul României în țara noastră, Daniel Ioniță, a fost vădit deranjat de manifestația de protest... Un grup de unioniști, în frunte cu Dorin Chirtoacă, l-au huiduit pe premierul Ion Chicu. Ioniță s-a apropiat de protestatari și i-a rugat, pe un ton apăsător, să protesteze în altă parte”.

Kp.md a publicat 2 materiale despre ajutorul umanitar acordat de statul vecin. Unul din ele a fost [o știre](#) având drept unică sursă declarația lui Igor Dodon despre acest ajutor. Autorii l-au scos astfel în evidență pe șeful statului și l-au pus într-o lumină pozitivă. Totodată, **Kp.md a estompat** evenimentul prin faptul că a reflectat informația selectiv, dintr-o singură perspectivă și în baza unei singure declarații/opinii. De asemenea, redacția a publicat [un material](#) care, judecând după stil, poate fi catalogat mai degrabă drept un articol de opinie, trecut la rubrica „Politică”, dar care nu a fost marcat corespunzător. În acest text, **Kp.md** a admis **tehnica de manipulare a dușmanului intern** – „dușmanul” fiind „unioniștii”: „Unioniștii moldoveni s-au săturat de autoizolare și se pare că li s-a făcut teamă că dispar de pe agenda publică” (orig. „Молдавские унионисты устали от самоизоляции и, видимо, испугались, что уходят с повестки дня”).

Subiectul 2. Adoptarea declarației de condamnare a traseismului politic de către Parlament

Context: La 11 iunie 2020, în ședința Parlamentului a fost propusă spre dezbateră și adoptare o declarație ce are drept scop condamnarea faptelor de traseism și corupere politică. Inițiativa a fost înaintată de deputații din fracțiunea Partidului Democrat din Moldova (PDM). Documentul a generat discuții în contradictoriu, dar a fost până la urmă susținut de toți cei prezenți la ședință. Declarația adoptată nu are putere juridică, fiind mai degrabă un act simbolic, întrucât mandatul deputaților din Parlament, potrivit Constituției țării, este unul imperativ.

Concluzie generală: Abaterea deontologică admisă cel mai des a fost lipsa dreptului la replică (NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Kp.md), urmată de selectarea tendențioasă și dezechilibrată a surselor și declarațiilor (NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova), cazuri de etichetări (Primul în Moldova, Unimedia.info), sugestii (Sputnik.md) și amestec al faptelor cu opiniile (Jurnal TV, Unimedia.info).

NTV Moldova a difuzat o știre de 4 minute despre declarația de condamnare a traseismului politic, adoptată în Parlament. Televiziunea a prezentat subiectul selectiv, favorizând PSRM și PDM. Totodată, **NTV Moldova** a prezentat într-o lumină negativă exponenții grupului parlamentar Pro-Moldova. Televiziunea a mai admis:

- **Selectarea tendențioasă și dezechilibrată a declarațiilor/surselor.** NTV Moldova a citat direct doar reprezentanții PSRM și PDM;
- **Lipsa dreptului la replică.** Andrian Candu a fost vizat/acuzat de sursele știrii, dar acestuia nu i s-a oferit dreptul la replică.

Accent TV a difuzat două știri cu un total de emisie de aproximativ 3 minute. Postul de televiziune l-a pus într-o lumină pozitivă pe președintele statului, Igor Dodon (**tehnica Salvatorului național/Mesia**), PSRM și reprezentanții acestui partid. De asemenea, canalul a **selectat tendențios declarațiile**, difuzând în una din știri doar o singură declarație a deputatului socialist Grigore Novac.

Primul în Moldova a difuzat o știre de 4 minute și 28 de secunde, construită în baza aceluiași scenariu și fiind folosite aceleași imagini video ca și în cazul **NTV Moldova**. **Primul în Moldova** a prezentat informația tendențios și lipsit de echidistanță, fiind admise:

- **Etichetarea:** „... liderul PDM, Pavel Filip, a adus exemplul pentru fracțiunea care o conduce, ruptă de fostul democrat Andrian Candu și condamnatul fugar Ilan Șor”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Andrian Candu și grupul parlamentar Pro-Moldova au fost acuzați direct de unele surse ale știrii, dar acestora nu li s-a asigurat dreptul la replică;
- **Selectarea tendențioasă și dezechilibrată a declarațiilor/surselor.** Reprezentanții PSRM și PDM au beneficiat de mai multe intervenții directe în știre, în timp ce opiniile celorlalte partide pe marginea subiectului nu au fost incluse;
- **Tehnica Salvatorului național/Mesia. Primul în Moldova** l-a prezentat pe Igor Dodon drept persoana care a venit cu inițiativa de votare a unei astfel de declarații, punându-l astfel într-o lumină pozitivă. De fapt, inițiativa a fost înaintată și propusă de deputații din fracțiunea PDM.

RTR Moldova și **Moldova 1** au difuzat câte o știre fiecare, prezentând informația neutră și echidistantă, fără a admite abateri deontologice. Jurnaliștii acestor instituții media au citat declarații ale tuturor fracțiunilor parlamentare pe marginea subiectului discutat.

Televiziunea Centrală a reflectat subiectul într-o știre de 4 minute și 10 secunde, în care s-a referit la mai multe inițiative dezbătute în plenul Parlamentului. **Televiziunea Centrală** a pus într-o lumină negativă PDM-ul și reprezentanții acestei formațiuni.

Prime TV a difuzat o știre de 45 de secunde la subiectul monitorizat, iar **Publika TV** a plasat o știre pe platforma sa online, în care a făcut o prezentare generală a declarației, fără a cita direct vreă sursă. Ambele televiziuni **au estompat** astfel subiectul.

Jurnal TV a difuzat o știre de aproape 6 minute pe marginea subiectului. Redacția a admis **lipsa dreptului la replică**. Câteva surse ale știrii — Lilian Carp, Partidul Acțiune și Solidaritate (PAS); Denis Ulanov, Partidul Șor; Alexandru Slusari, Partidul Politic „Platforma Demnitate și Adevăr” (PPDA) — au adus acuzații unor politicieni (Marian Lupu, Viorica Abramciuc, Igor Dodon, Ion Ceban), iar acestora nu li s-a asigurat dreptul la replică.

Unimedia.info a publicat 2 știri cu titluri tendențioase, **etichetări** și **amestec de fapte și opinii**: „«Transfugii» din Pro-Moldova nu sunt de acord cu plecarea deputaților dintr-un partid în altul: cu

votul acestora, *Declarația cu privire la condamnarea faptelor de traseism și corupere politică, votată în Parlament...*”; „*Declarațiile lui Candu care au enervat-o pe Babuc și replica acesteia din Sfânta Scriptură. Pavel Filip: Plecările din PD au fost pe rând, pentru că ofertele erau în creștere*”.

Sputnik.md a publicat o **știre** la subiectul monitorizat, în care a admis **tehnica sugestiei**. Potrivit instituției media, Igor Dodon a fost cel care, de fapt, a sugerat și a anticipat inițiativa (implicit, **tehnica Salvatorului național/Mesia**). **Kp.md** a publicat două știri cu referință la declarația adoptată de parlamentari. Publicația a pus într-o lumină pozitivă și a favorizat PSRM și reprezentanții acestui partid. De asemenea, **Kp.md nu a asigurat dreptul la replică** celor vizati și/sau acuzați (Andrian Candu, grupul parlamentar Pro-Moldova) de sursele știrilor (Corneliu Furculiță, Grigore Novac).

Subiectul 3. Eliberarea lui Veaceslav Platon din detenție

Context: *Veaceslav Platon a fost condamnat, în aprilie 2017, la 18 ani de închisoare pentru escrocherie și spălare de bani în cauza devalizării cu 800 de milioane de lei a fostei Bănci de Economii. La 15 iunie 2020, el a fost eliberat din Penitenciarul Nr. 13 din Chișinău, în urma unui demers de suspendare a executării pedepsei, depus de procurorul general, Alexandr Stoianoglo, și admis de instanță.*

Concluzia generală: *Unele instituții media s-au folosit de subiect pentru a-l prezenta într-o lumină negativă pe Vladimir Plahotniuc (NTV Moldova, Primul în Moldova, Accent TV). Altele au trunchiat declarațiile lui Veaceslav Platon (Prime TV, Publika TV). Printre cele mai des admise abateri deontologice s-au numărat etichetările și lipsa dreptului la replică (Televiziunea Centrală, Accent TV, NTV Moldova, Primul în Moldova). De asemenea, au fost identificate cazuri de amestec al faptelor și opiniilor (Prime TV, Sputnik.md), ironii (Accent TV) și sugestii (Prime TV).*

NTV Moldova a difuzat o știre tematică de aproximativ 2 minute. Redacția a admis:

- **Etichetare:** „...potrivit acestuia, dosarele penale pe numele său au fost instrumentate la comanda oligarhului fugar Vlad Plahotniuc”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Vladimir Plahotniuc a fost vizat/acuzat direct de una din surse (Veaceslav Platon), fără a-i fi oferit dreptul la replică – direct sau indirect, prin intermediul avocaților săi sau al unor persoane din entourage-ul acestuia.

Primul în Moldova a difuzat o știre de aproximativ 1 minut și 45 de secunde la subiect, având aceeași abordare și folosind aceleași imagini ca și **NTV Moldova**, recurgând la **etichetare**: „*Controversatul om de afaceri Veaceslav Platon...*”.

Pe pagina sa online, **Accent TV** a publicat 3 știri la subiectul monitorizat, în care a admis:

- **Ironie:** „*Deputatul Maiei Sandu, Sergiu Litvinenco, este agentul lui Vlad Plahotniuc. Declarațiile au fost făcute de către Veaceslav Platon, după ce a ieșit din închisoare*”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Vladimir Plahotniuc a fost vizat și acuzat de Veaceslav Platon, dar acestuia nu i s-a asigurat dreptul la replică;
- **Etichetare:** „*Controversatul om de afaceri Veaceslav Platon a fost eliberat din detenție*”.

RTR Moldova a difuzat o știre în care autorii materialului au citat mai multe surse (Veaceslav Platon, Ion Crețu, Alexandru Stoianoglo), fără a include vreuna cu declarații directe. **RTR Moldova nu i-a asigurat dreptul la replică** lui Vladimir Plahotniuc, care a fost acuzat de Veaceslav Platon: „*Platon susține... că extrădarea lui în Moldova din Ucraina a fost organizată ilegal de către președintele de atunci al țării, Petro Porosenko, la comanda fostului lider PDM, Vladimir Plahotniuc*”.

Moldova 1 a difuzat o știre de 3 minute și 25 secunde, prezentând informația neutră și echidistantă, fără a admite abateri deontologice.

Prime TV a difuzat o știre de 3,5 minute la subiectul monitorizat. Acest post de televiziune a omis și/sau a trunchiat declarațiile directe ale lui Veaceslav Platon, în care el se referea la Vladimir Plahotniuc. Totodată, în informația de context, jurnaliștii au menționat despre câteva înregistrări video apărute anterior în spațiul public care ar sugera (**tehnica sugestiei**) că Alexandru Stoianoglo și Veaceslav Platon ar avea o relație amicală: „...ulterior, în spațiul public au fost publicate, în zile diferite, trei înregistrări video de la audierile lui Platon, iar vocea din spatele cadrului pare a fi a lui Stoianoglo. Cei doi par să aibă o discuție amicală, iar atmosfera pare a fi una degajată” (**amestecul faptelor și opiniilor**). **Publika TV** a avut aceeași abordare în prezentarea informației și a folosit aceleași imagini ca și **Prime TV**, admitând aceleași abateri deontologice.

Jurnal TV a scos în evidență criticile reprezentanților opoziției (în special PAS și PPDA) pe marginea evenimentului, fără a-i include cu declarații directe în știre. Totodată, **Jurnal TV nu a oferit dreptul la replică** celor vizați în material (Vladimir Plahotniuc și Igor Dodon) de unele surse care au fost citate fie direct (Veaceslav Platon), fie indirect (Sergiu Litvinenco). Mențiunea reporterului precum că „șeful statului nu a comentat deocamdată acuzațiile” nu poate fi calificată drept asigurarea dreptului la replică.

Televiziunea Centrală a difuzat două știri în care a admis:

- **Amestecul faptelor cu opinii/Sugestia:** „În una din ele, Platon și Stoianoglo se salută ca niște prieteni sau chiar ca niște persoane care s-ar cunoaște de mult timp”. **Televiziunea Centrală** ar fi vrut să sugereze astfel că cei doi sunt buni prieteni, fapt care ar fi influențat eliberarea lui Veaceslav Platon;
- **Etichetări:** „Veaceslav Platon, supranumit și raiderul numărul unu în spațiul CSI...”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Igor Dodon a fost acuzat de Maia Sandu că ar sta în spatele eliberării lui Veaceslav Platon din închisoare. Președintelui nu i s-a asigurat însă dreptul la replică.

Sputnik.md a publicat două știri, în una din ele **faptele fiind amestecate cu opiniile:** „După patru ani de detenție în Penitenciarul numărul 13, Veaceslav Platon a fost eliberat. El a ieșit în fața jurnaliștilor vădit radios și a acceptat să discute cu ei”. **Unimedia.info** a publicat 4 știri la subiectul monitorizat, prezentând informația fără a se abate de prevederile deontologice, la fel ca și **Kp.md**, care a publicat două știri cu referință la eliberarea lui Veaceslav Platon din închisoare.

Subiectul 4. Ștefan Gațcan: plecarea din PSRM, aderarea la grupul parlamentar Pro-Moldova și demisia din funcția de deputat

Context: Deputatul PSRM Ștefan Gațcan a anunțat pe 30 iunie că părăsește fracțiunea parlamentară a socialiștilor și aderă la grupul parlamentar Pro-Moldova. A doua zi, deputații grupului parlamentar Pro-Moldova au anunțat că Ștefan Gațcan a fost sechestrat de către socialiști și impus să semneze cererea de demisie din funcția de deputat.

Concluzie generală: Cele mai multe și grave abateri au fost admise de **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Televiziunea Centrală și Kp.md** – lipsa dreptului la replică, amestecul faptelor și opiniilor, etichetări, titluri tendențioase și ironice, generalizări, inclusiv cazuri de citare a unor surse neidentificabile. Unele instituții media s-au folosit și de tehnici de manipulare în prezentarea informației, de exemplu manipularea prin intermediul coloanei audio/sonore (**Jurnal TV**).

NTV Moldova a prezentat informația într-un mod tendențios și dezechilibrat, admitând:

- **Selectarea tendențioasă a declarațiilor și informației.** Toate știrile **NTV Moldova** au inclus doar declarații directe ale reprezentanților PSRM (Vlad Batrîncea, Corneliu Furculiță, Grigore Novac, Vasile Bolea, Zinaida Greceanîi) și/sau simpatizanți ai acestui partid;
- **Titluri tendențioase:** „Protest împotriva trădării lui Gațcan”; „Blamat pentru trădare”; „Alegătorii condamnă trădarea lui Gațcan”;

- **Lipsa dreptului la replică.** Ilan Șor și Vladimir Plahotniuc au fost acuzați direct, dar acestora nu li s-a oferit dreptul la replică. De asemenea, în niciuna din știri, **NTV Moldova** nu a asigurat dreptul la replică și nu a prezentat opiniile lui Ștefan Gațcan și ale grupului parlamentar Pro-Moldova, acuzați direct de reprezentanții PSRM;
- **Etichetare:** „Grupul parlamentar Pro-Moldova este condus de Andrian Candu, finul de cununie al oligarhului fugar Vladimir Plahotniuc...”;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „... reprezentanții Pro-Moldova și ai Partidului Șor au organizat un protest în fața Președinției și au lansat pe rețelele de socializare zvonuri potrivit cărora Gațcan ar fi fost sechestrat”.

Primul în Moldova a avut aceeași abordare și a folosit aceleași imagini ca **NTV Moldova** și **Accent TV**, admitând aceleași abateri deontologice. Mai mult, **Primul în Moldova** a folosit aceleași surse în știrile difuzate, inclusiv cetățeni (vox pop). În mai multe secvențe, reporterul care interviuează sursele ține în mână doar microfonul cu logoul **NTV Moldova** și/sau **Accent TV**. Prin urmare, postul de televiziune a preluat imagini de la aceste două instituții fără a menționa sursa. **Primul în Moldova** a mai admis:

- **Amestecul faptelor și opiniilor/Ironie:** „În grupul Pro-Moldova, noutatea i-a nedumerit... Pe parcursul zilei, membrii acestui grup, condus de Andrian Candu, împreună cu reprezentanții Partidului Șor, au oferit mai multe interviuri în zona Parlamentului și Președinției, unde vorbeau ba despre faptul că Gațcan a fost răpit, ba că este ținut cu forța în una dintre clădiri”;
- **Citarea unor surse neidentificabile:** „Pentru un portal de știri, președintele fracțiunii PSRM, Corneliu Furculiță, a declarat că a fost nevoit să apeleze la ofițerii SPPS...”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Grupul parlamentar Pro-Moldova, Partidul Șor și Ștefan Gațcan au fost acuzați direct, fără a le oferi dreptul la replică.

Accent TV a reflectat tendențios și dezechilibrat subiectul, cu mai multe abateri deontologice:

- **Amestecul faptelor și opiniilor/Etichetare:** „...deputatul Ștefan Gațcan nu a avut curajul să aducă cererea la Parlament. În locul acestuia a venit deputatul Sergiu Sîrbu, personaj apropiat de oligarhul Vladimir Plahotniuc”;
- **Generalizare:** „Alegătorii din circumscripția Hîncești sunt și ei revoltați de gestul lui Ștefan Gațcan, pe care îl cataloghează drept scandalos...”;
- **Menționarea unor surse imposibil de verificat:** „...au trecut mai multe luni, iar analiștii politici și foștii colegi ai lui Gațcan din PSRM au avut ocazia să se convingă că valorile pe care deputatul le va promova de acum încolo sunt sumele financiare raportate oligarhului Vladimir Plahotniuc”. **Accent TV** nu a menționat niciun nume în context și nu a inclus nicio declarație care să confirme cele menționate de jurnaliști (**amestecul faptelor cu opinii**);
- **Lipsa dreptului la replică.** Grupul parlamentar Pro-Moldova și Partidul Șor au fost acuzați direct, dar acestora nu li s-a oferit dreptul la replică. Mențiunea potrivit căreia „Accent TV este gata să ofere dreptul la replică tuturor persoanelor nominalizate în acest reportaj” nu poate fi calificată drept asigurarea dreptului la replică celor vizați;
- **Accent TV** a preluat imagini video ale **NTV Moldova**, fără a menționa sursa. În mai multe secvențe din știri, reporterul care interviuează sursele ține în mână doar microfonul cu logoul **NTV Moldova**.

Moldova 1 și **RTR Moldova** au reflectat subiectul neutru, echidistant și fără abateri.

Televiziunea Centrală a admis în reflectarea informației:

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „Chiar dacă, cu aproape trei săptămâni în urmă, președintele Igor Dodon era ferm convins că fracțiunea PSRM din Parlament este de nezdruncinat, primul deputat a spart gheața...”;
- „Președinția a semănat cu o adevărată fortăreață, unde au venit zeci de deputați și oameni simpli, îngrijorați de soarta colegului lor

Ștefan Gațcan... Totuși, în timp ce deputații umblau valvârtej și îl căutau pe Gațcan, el făcea liniștit live dintr-o vie”;

- **Lipsa dreptului la replică.** În una din știri, deputatul PAS Lilian Carp s-a referit la PSRM, iar **Televiziunea Centrală** nu i-a asigurat dreptul la replică. Sintagma folosită de jurnaliști - „*Socialiștii nu au comentat deocamdată*” -, nu poate fi catalogată drept asigurare a dreptului la replică pentru cei vizați/acuzați. De asemenea, Igor Dodon și Pavel Filip au fost vizați/acuzați de Marina Tauber, dar niciunui dintre ei nu li s-a asigurat dreptul la replică.

Jurnal TV a difuzat 5 știri cu un timp total de emisie de 12 minute și 10 secunde. Majoritatea știrilor au fost neutre și echidistante, totuși în cazul uneia, Jurnal TV a admis tehnica manipulării **prin intermediul coloanei audio/sonore**. În știrea ce ilustrează momentul când mașina lui Ștefan Gațcan a fost oprită de deputații PSRM Vlad Batrîncea și Corneliu Furculiță, **Jurnal TV** a inclus coloana sonoră din serialul rusesc „Brigada”.

Atât **Prime TV**, cât și **Publika TV** au prezentat foarte detaliat subiectul monitorizat. **Prime TV** a alocat aproximativ 20 de minute în acest sens, iar **Publika TV** a difuzat și/sau publicat pe platforma online 18 știri tematice (**tehnica exacerbarii**). Ambele redacții au avut aceeași abordare și au folosit aceleași surse și imagini. **Publika TV** a admis:

- **Amestecul faptelor cu opinii:** „*Răsturnare de situație în coaliția de guvernare PSRM-PDM. Deputatul Ștefan Gațcan a părăsit partidul și fracțiunea parlamentară a socialiștilor...*”;
- **Etichetare:** „*... în continuare, coaliția roș-albastră are 49 de deputat..*”;
- **Lipsa dreptului la replică.** În una din știri, președintele Igor Dodon a fost vizat/acuzat de deputatul Sergiu Sîrbu de „*acțiuni banditești*”, iar primului nu i s-a asigurat dreptul la replică.

Sputnik.md a publicat 4 știri la subiectul monitorizat, reflectând informația neutră, fără a admite abateri deontologice în știrile publicate.

Unimedia.info a reflectat detaliat evenimentele, publicând 18 știri la subiectul monitorizat și admitând câteva abateri deontologice:

- **Lipsa dreptului la replică.** Ștefan Gațcan a fost acuzat de deputații PSRM Vlad Batrîncea și Corneliu Furculiță că ar fi fost plătit pentru a părăsi fracțiunea parlamentară a PSRM. Reieșind din gravitatea acuzațiilor, **Unimedia.info** avea misiunea să-i asigure/solicite lui Ștefan Gațcan dreptul la replică în aceeași știre, ceea ce nu s-a întâmplat;
- **Titluri tendențioase și ironice:** „*«Ia-l de unde nu-i». Președinția neagă faptul că Gațcan s-ar afla în instituție*”.

Kp.md a publicat 9 materiale la subiectul monitorizat, în care a prezentat tendențios și dezechilibrat informația, admitând:

- **Lipsa dreptului la replică. KP.md nu a asigurat dreptul la replică deputatului Sergiu Sîrbu,** acuzat de socialistul Vasile Bolea ca fiind „*vestita sluga a lui Plahotniuc... care, la rândul său a luat bani pentru a părăsi PDM-ul și a crea, alături de bandiți, grupul Pro-Moldova*” (orig. „*известный слуга Плахотнюка Сергей Сырбу... взял денег, чтобы уйти из ДПМ и сформировать с бандитами группу «PRO Moldova»*”);
- **Generalizare:** „*Experți și politicieni nu de puține ori au declarat că plecările deputaților au fost plătite de fostul lider democrat Vladimir Plahotniuc, care se răzbună astfel pe actuala guvernare*” (orig. „*Эксперты и политики неоднократно заявляли, что эти уходы оплачены бывшим лидером демократов Владом Плахотнюком, который таким образом мстит нынешней власти*”);
- **Titluri ironice și tendențioase:** „*Gațcan s-a găsit: deputatul scandalos (care este ținut în lanțuri) a declarat că el nu este sechestrat de nimeni și nici nu este torturat*” (orig. „*Гацкан*

нашелся: Молдавский (с)кандальный депутат заявил, что его никто не удерживает взаперти и не пытается”).

Subiectul 5. Moțiunea de cenzură împotriva Guvernului Chicu și dezbaterile din Legislativ

Context: La 14 iulie 2020, PPDA a semnat o moțiune de cenzură împotriva Guvernului Chicu. În dimineața zilei de 20 iulie 2020, Biroul permanent al Parlamentului a decis examinarea moțiunii în aceeași zi. În ședința Legislativului, inițiativa a fost respinsă. Pentru aceasta au votat 46 de deputați ai PPDA, PAS, grupul parlamentar Pro-Moldova și Partidul Politic Șor.

Concluzie generală: Cu excepția RTR Moldova, toate instituții monitorizate au admis cel puțin o abatere deontologică. Cele mai des utilizate au fost amestecul faptelor și opiniilor și lipsa dreptului la replică, urmate de selectarea tendențioasă a declarațiilor și etichetări. Totodată, mai multe instituții media au recurs la tehnica de manipulare a dușmanului intern, folosită de rând cu cea a Salvatorului național (NTV Moldova, Primul în Moldova, Accent TV). De asemenea, unele instituții media au estompat intenționat detalii referitoare la subiectul monitorizat, fie prezentând doar opinii, fie accentuând doar viziunile unei singure părți implicate (NTV Moldova, Kp.md). Au existat și redacții care au pus accentul pe elementul senzațional și de scandal al subiectului, la fel diminuând importanța acestuia (Primul în Moldova).

NTV Moldova a difuzat o știre de 8 minute și 45 secunde, în care a prezentat dezechilibrat și tendențios informația, admitând mai multe abateri deontologice și tehnici de manipulare:

- **Schimbarea cursului logic al unei știri/Estompare.** Întreaga știre s-a concentrat pe raportul premierului Ion Chicu, fără a fi menționate detalii despre moțiunea de cenzură depusă de PAS și PPDA;
- **Amestecul faptelor cu opinii:** „Opoziția a încercat să zădărnicească prezentarea de către premierul Ion Chicu a raportului în contextul moțiunii de cenzură”;
- **Etichetări:** „Partidele conduse de Maia Sandu, Andrei Năstase și oligarhul fugar Ilan Șor au încercat să perturbe procesul prin strigăte și tropăială. În ciuda acestui haos creat de opoziție, șeful Cabinetului de miniștri și-a continuat discursul”;
- **Titluri tendențioase/Etichetări:** „Alianța Haosului în parlament”;
- **Tehnica dușmanului intern/Tehnica Salvatorului național.** Pe de o parte, opoziția a fost prezentată în context negativ, fiind acuzată și învinuită de problemele cu care se confruntă țara. Pe de altă parte, Guvernul Chicu a fost prezentat în context pozitiv, drept Cabinetul de miniștri care a reușit să facă doar lucruri bune pentru cetățenii țării;
- **Prezentarea/includerea dezechilibrată a declarațiilor.** Autorii au inclus în știre 5 declarații directe ale premierului Ion Chicu, cu un timp total de emisie de 6 minute (70% din știre), în timp ce declarațiile/opiniile reprezentanților opoziției nu au fost citate în material;
- **Lipsa dreptului la replică.** Partidele de opoziție și unii politicieni (Maia Sandu) au fost vizați/acuzați direct de premierul Ion Chicu, dar acestora nu li s-a asigurat dreptul la replică.

Primul în Moldova a difuzat o știre tematică de 6 minute și 45 secunde. Redacția a prezentat informația tendențios, neechidistant și a admis:

- **Estompare. Primul în Moldova** a estompat informația privind moțiunea de cenzură prin faptul că a scos în prim-plan elementele de scandal din Parlament (discuțiile în contradictoriu dintre deputații Dumitru Diacov și Marina Tauber) și a pus accentul pe raportul și performanțele Guvernului, contabilizate de premierul Ion Chicu. Televiziunea a omis detaliile moțiunii propriu-zise, precum și opinia opoziției pe marginea acesteia;
- **Titluri tendențioase:** „Haos în Parlament”;

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Opoziția a creat haos în Parlament, prin huiduieli și comportament inadecvat*”; „*Ședință cu show politic astăzi în Parlament. Exercițiul de examinare a moțiunii de cenzură... s-a transformat într-o ceartă ca la ușa cortului...*”;
- **Tehnica dușmanului intern/Tehnica Salvatorului național.** Pe de o parte, opoziția a fost prezentată în context negativ, fiind învinuită de problemele cu care se confruntă Republica Moldova. Pe de altă parte, Cabinetul Chicu a fost prezentat în context pozitiv, drept guvernul care a reușit să facă doar lucruri bune pentru cetățenii țării.
- **Lipsa dreptului la replică.** Partidele de opoziție și unii politicieni (Maia Sandu) au fost vizați/acuzați direct de premierul Ion Chicu, fără a le fi acordat dreptul la replică.

În cazul **Accent TV** au fost monitorizate 2 știri difuzate pe post (**Haos în Parlament** și **Greceanii: opoziția vrea haos**) și 4 materiale publicate pe pagina web a televiziunii. Redacția a reflectat informația tendențios și dezechilibrat, recurgând la același scenariu, imagini și text ca **NTV Moldova** și **Primul în Moldova**. **Accent TV** a admis:

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Opoziția a suferit un eșec usturător! Moțiunea de cenzură a picat, iar Guvernul Chicu a rămas să conducă Moldova*”;
- **Lipsa dreptului la replică.** Partidele de opoziție și unii politicieni au fost vizați și acuzați direct de premierul Ion Chicu, președintele Igor Dodon și deputații socialiști Vlad Batrîncea și Vladimir Golovatiuc, însă celor dintâi nu li s-a oferit dreptul la replică în niciunul dintre cazuri;
- **Tehnica dușmanului intern/Tehnica Salvatorului național.** Pe de o parte, opoziția a fost prezentată într-un context negativ; pe de altă parte, Guvernul Chicu a fost pus într-o lumină pozitivă.

Televiziunea publică **Moldova 1** a difuzat o știre tematică admitând câteva abateri deontologice:

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Dezbaterile nu au trecut fără replici acide și haos...* ”; „*...de aici și până la haos a fost un mic pas...*”;
- **Selectarea părtinitoare a declarațiilor.** Jurnaliștii au inclus în știre declarații ale premierului Ion Chicu, în timp ce, în cazul partidelor de opoziție, au fost inserate doar întrebări acordate premierului, nu și citări directe din discursurile ținute pe marginea moțiunii.

RTR Moldova a difuzat o știre de 4 minute și 6 secunde la subiectul monitorizat, reflectând informația neutră și echidistant, fără a admite abateri.

Prime TV a difuzat 3 știri la subiect, reflectate într-un mod echidistant, cu un total de emisie de 9 minute și jumătate. **Prime TV** a admis **amestecul faptelor și opiniilor:** „*Între timp, a fost astăzi circ la Parlament. Examinarea moțiunii de cenzură împotriva Guvernului Chicu a încins spiritele la maximum*”.

Publika TV a difuzat pe post și publicat pe site 16 știri/materiale de referință. În cazul știrilor în format video, televiziunea a avut aceeași abordare și a folosit același text și imagini ca **Prime TV**. În articole, **Publika TV** a admis următoarele abateri deontologice:

- **Lipsa dreptului la replică.** Doi deputați ai Partidului Politic Șor au fost vizați și acuzați de sursa unei știri (Nicolae Furtună, director ANSP) că s-ar fi infectat de coronavirus „*la OrheiLand*”. Celor din urmă nu li s-a asigurat dreptul la replică;
- **Titluri tendențioase:** „*O nouă ședință, un nou circ. Deputații, LA UN PAS de BĂTAIE*”; „*Circ și haos în Parlament*”;
- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „*Show la Parlament. Deputații Marina Tauber și Dumitru Diacov au fost protagoniștii unui schimb de replici amuzante în debutul ședinței de astăzi*”; „*Examinarea moțiunii de cenzură împotriva Guvernului Chicu s-a transformat într-un adevărat haos*”; „*Ion Chicu nu a ezitat să arunce săgeți spre opoziție*”;

Jurnal TV a pus accentul pe declarațiile reprezentanților PPDA (Maria Ciobanu, Andrei Năstase), în defavoarea premierului Ion Chicu, citat direct cu câteva declarații scurte. În același timp, **Jurnal TV** a admis și un caz de **amestec al faptelor și opiniilor**: „De notat că, la ultima ședință a Parlamentului, de joi, cei doi deputați ai Partidului Șor nu aveau mască de protecție. Nu aveau mască și unii deputați ai PD. Chiar și așa, conducerea Parlamentului, asigurată de PSRM-PD, s-a grăbit să anunțe ședință plenară pentru astăzi”.

Televiziunea Centrală a difuzat 3 știri la subiectul monitorizat, cu un total de emisie de aproape 12 minute, **Televiziunea Centrală** a admis în știrile difuzate:

- **Amestecul faptelor cu opinii:** „Haosul din plenul Parlamentului s-a extins și pe holul instituției”; „Deputații au luptat împreună cu jurnaliștii pentru a primi acces în Parlament” (inclusiv **generalizare**);
- **Selectarea părtinitoare și disproporționată a declarațiilor.** Premierul Ion Chicu a fost citat direct cu declarații generale și puțin relevante subiectului moțiunii, în timp ce reprezentanților partidelor de opoziție li s-a oferit un timp generos de emisie, cu declarații desfășurate;
- **Lipsa dreptului la replică.** Igor Dodon a fost acuzat de unele surse ale știrii, dar acestuia nu i s-a asigurat dreptul la replică.

Sputnik.md a publicat 11 știri la subiect, admitând:

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „Deputata din partea fracțiunii Partidului ȘOR Marina Tauber s-a dat în spectacol la începutul ședinței Parlamentului de astăzi”;
- **Lipsa dreptului la replică.** În **una din știri**, **Sputnik.md** a menționat despre declarațiile lui Igor Dodon, potrivit cărora „...tentativele de a demite Guvernul, după ce acesta a adoptat decizii importante pentru cetățeni, arată mai curând fie ca o aventură a partidelor din fostul bloc ACUM, fie ca o înțelegere cu forțele oligarhice, care vor să-și restabilească controlul asupra instituțiilor de stat”. Redacția nu a asigurat dreptul la replică reprezentanților PAS și PPDA, acestea fiind acuzate/vizate în declarația șefului statului.

Unimedia.info a publicat 13 știri la subiectul moțiunii de cenzură împotriva Guvernului Chicu. Redacția a admis:

- **Amestecul faptelor cu opinii:** „Accesul presei în sala de ședințe s-a votat după minute în șir de scandal și haos în Legislativ”;
- **Lipsa dreptului la replică.** **Unimedia.info** a publicat **opinia președintelui Igor Dodon** și a secretarului PPDA, Ion Terguță, pe marginea respingerii moțiunii de cenzură. Primul a acuzat grupul parlamentar Pro-Moldova și Partidul Politic Șor, precum și câțiva politicieni (Maia Sandu și Andrei Năstase); al doilea l-a vizat pe președintele Igor Dodon în declarația sa. În niciunul dintre cazuri, celor vizați/acuzați nu li s-a oferit dreptul la replică.

Kp.md a publicat 6 materiale, reflectând informația într-un mod tendențios și lipsit de echidistanță. Autorii au pus în lumină negativă partidele de opoziție și au favorizat Executivul și partidele de guvernământ. **Kp.md** a admis:

- **Amestecul faptelor și opiniilor:** „În timpul discursului premierului Chicu (apropo, printre altele s-a discutat și despre moțiunea de cenzură – **ironie**), opoziția s-a supărat pentru «atacul» acestuia în adresa Maiei Sandu și a organizat un haos cu strigăte, țipete și tropăieli” (orig. „Во время выступления премьер-министра Кику (на всякий случай, на заседании обсуждался вотум недоверия премьеру) оппозиция обиделась за «наезд» на Майю Санду. И – устроила бардак. С криками, воплями, топаньем”);
- **Etichetări:** „Parlamentul analizează astăzi moțiunea de cenzură înaintată de Platforma DA, PAS și susținută de grupările Candu și Șor, aflate sub controlul oligarhului Vladimir Plahotniuc” (orig. „Парламент рассматривает сегодня вотум недоверия, выдвинутый фракциями «Платформы ДА» и ПДС и поддержанного группами Канду и Шора, находящимся под контролем олигарха Владимира Плахотнюка”);

- **Lipsa dreptului la replică.** În una din știri, deputatul PSRM Vasile Bolea a acuzat partidele de opoziție: „*Alianța haosului Sandu-Candu-Plaha-Șor a transformat Parlamentul în teritoriu pentru apărarea aeroportului. Ei apără cu pumnii și cu dinții miliardele furate de oligarhi*” (orig. „*Альянс хаоса Санду-Канду-Плаха-Шор превратил парламент в территорию по защите аэропорта. Зубами и кулаками они защищают миллиарды, украденные олигархами*”). **Kp.md** nu a oferit însă dreptul la replică celor vizați;
- **Titluri tendențioase:** „*În Parlament domnește haosul – au loc și bătăi: deputații din opoziție au făcut circ în momentul discursului premierului – alții au mers să îi calmeze*” (orig. „*В парламенте Молдовы хаос – там произошла драка: Депутаты от оппозиции устроили шашито во время выступления премьер-министра – их пошли успокаивать*”);
- **Generalizare:** „*Analiztii politici menționează că moțiunea de cenzură a coincis cu decizia Guvernului Chicu de a anula contractul de concesionare a aeroportului*” (orig. „*Политические обозреватели отмечают, что выражение вотума недоверия совпало с решением кабмина Кику разорвать договор о концессии аэропорта*”);
- **Trimiterea la surse imposibil de verificat:** „*Cum au prevăzut unii analiști politici la începutul ședinței Parlamentului, opoziția nu a găsit voturile necesare*” (orig. „*Как и предполагали некоторые аналитики в самом начале заседания парламента, у оппозиции не нашлось необходимых голосов*”).

CONCLUZII

În perioada de monitorizare (1 mai – 31 iulie 2020), toate cele 12 instituții monitorizate au admis încălcări ale normelor deontologice. Principalele abateri sunt neasigurarea dreptului la replică celor vizați sau acuzați în știri și amestecul faptelor și opiniilor, iar fiecare din cele 12 instituții media le-a admis cel puțin o dată. Alte abateri țin de prezentarea selectivă a informațiilor și declarațiilor, titluri tendențioase, etichetarea, generalizarea, ironia, preluarea unor imagini video fără a menționa sursa și trimiterea la surse imposibil de verificat.

Etichetările au fost folosite din ce în ce mai des de către televiziuni (**Primul în Moldova, Unimedia.info, NTV Moldova, Televiziunea Centrală, Accent TV, Publika TV**), la fel și **titlurile tendențioase** (**Sputnik.md, NTV Moldova, Kp.md, Unimedia.info, NTV Moldova, Primul în Moldova, Publika TV**). În cazul unor subiecte monitorizate, unele instituții media au admis **ironii** (**Primul în Moldova, Accent TV, Unimedia.info, Kp.md**) sau **generalizări** (**Accent TV, Kp.md**). Totodată, câteva instituții media – **Primul în Moldova, Accent TV, Kp.md** – au făcut **trimitere la surse imposibil de verificat**; sau au **preluat imagini video fără a menționa sursa** (**Accent TV, Primul în Moldova**). De asemenea, a fost identificat un caz de **schimbare a cursului logic într-o știre** (**NTV Moldova**).

Prezentarea selectivă a declarațiilor/surselor (**Kp.md, NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova, Moldova 1, Televiziunea Centrală**) a fost una din abaterile majore identificate în procesul de monitorizare a celor 12 instituții media, în cadrul actualului raport. Redacțiile tind să citeze direct reprezentanții partidelor politice pe care le simpatizează și să excludă/ignore aproape în totalitate declarațiile reprezentanților partidelor de opoziție. Astfel, din cauza faptului că subiectele sunt abordate prin prisma preferințelor politice, are lor politizarea acestora. De exemplu, posturile de televiziune **NTV Moldova, Accent TV, Primul în Moldova** și portalurile **Sputnik.md, Kp.md** au avut o abordare pro-PSRM în știri, au favorizat Guvernul Chicu și pe președintele Igor Dodon; **Prime TV** și **Publika TV** au difuzat în mare parte același conținut, favorizând ușor grupul parlamentar Pro-Moldova și reprezentanții acestuia; iar în cazul **Jurnal TV**, în unele situații, s-a putut sesiza o abordare ușor pro-PPDA.

Printre cele mai admise tehnici de manipulare și dezinformare au fost estomparea (**Accent TV, Kp.md, Prime TV, Publika TV, Primul în Moldova**) și tehnica sugestiei (**Prime TV, Sputnik.md, Publika TV, Televiziunea Centrală**), fiind urmate de tehnica dușmanului intern (**Kp.md, Primul în Moldova, Accent TV**), cea a Salvatorului național (**Accent TV, Primul în Moldova, Sputnik.md**), tehnica exacerbarii informației (**Prime TV, Publika TV**) și tehnica manipulării prin intermediul coloanei sonore/audio (**Jurnal TV**).

RTR Moldova și **Moldova 1** au reflectat majoritatea subiectelor în mare parte neutru și echidistant. Totuși, și în cazul acestor două posturi s-au identificat câteva abateri deontologice (lipsa dreptului la replică, amestecul faptelor cu opinii și prezentarea selectivă a informațiilor și declarațiilor). **Unimedia.info** a admis cazuri de ironii, lipsa dreptului la replică, titluri tendențioase și amestec al faptelor cu opinii.

RECOMANDĂRI

- Consiliul Audiovizualului (CA), în baza art. 75 (*Atribuțiile Consiliului Audiovizualului*) și art. 86 (*Cooperarea cu societatea civilă*) din [Codul serviciilor media audiovizuale al Republicii Moldova](#) să se autosesizeze și să monitorizeze posturile TV despre al căror conținut este semnalat că difuzează informații manipulative.
- Editorii posturilor TV să supravegheze conținutul editorial pentru ca acesta să corespundă misiunii presei de a informa publicul și a reflecta corect realitatea, și nu dorinței cercurilor politice să-și promoveze interesele și să atace adversarii.
- Reporterii să relateze din teren faptele echidistante și cu verificarea informațiilor, nu selectiv și unilateral. Totodată, ei trebuie să înțeleagă că dreptul la replică pentru cei vizați sau acuzați este obligatoriu și este una din regulile esențiale în jurnalism.
- Consumatorii de presă să se informeze din mai multe surse media pentru a evita riscul informării eronate și manipulative.